

Hrvatska Gorska služba spašavanja u Istarskoj županiji

Mladen Nikšić¹, Dubravko Marković²

Park prirode Učka¹

Opća bolnica Pula, Djelatnost za Neurologiju²

Sažetak

Prikazan je rad Hrvatske gorske službe spašavanja (HGSS) u istarskoj županiji od osnutka 2001. godine do danas. Stanica Pula, javlja se kao prva u povijesti planinarstva u Istri, uz 14 stanica širom Hrvatske od Požege do Dubrovnika. Opisuje se organizacija službe, načini djelovanja i školovanja spašavatelja. Govori se o važnosti i ulozi GSS-a u pružanju pomoći unesrećenima i/ili nestalima na terenu gdje konvencionalne medicinske službe nisu sposobne djelovati (stijene, bespuća, špilje i jame). Daju se i podaci, kako izvjestiti stanicu HGSS-a u slučaju potrebe, te kako postupiti na samome mjestu nesreće. Na kraju se ističe mjesto HGSS-a unutar državnog ustroja službi zaštite i spašavanja u suvremenoj Hrvatskoj.

Ključne riječi: Hrvatska gorska služba spašavanja, istarska županija

Abstract

A deed of Croatian Mountain Rescue Organisation (CMRO) in the istrian region is shown, from the establishment in the 2001-th until today. Unit of the CMRO in the town of Pula was established, for the first time, in the Istrian mountaineering history, between 14-th similar units in Croatia from the town of Požega to Dubrovnik. Organisation, work and education of members in the CMRO was described. Importance of CMRO during first aid activities, where routine medical services could not help (rocks, stone walls, cavities) is emphasised. A data, and the way how to call CMRO in the case of accident is shown, also the advice what to do at the place of accident. Finally, the place of the CMRO in the similar services in Croatia is illustrated.

Key words: Croatian mountain rescue, istrian county

Ideja o osnutku Stanice gorske službe spašavanja (HGSS), u Istri, pokrenuta je još 1987. godine. Svo vrijeme bila je prisutna i sazrijevala sve dok se nisu zaredale povoljne okolnosti, a nova generacija prepoznala važnost i potrebu za takvom plemenitom službom.

Razumjevanje činjenice da se čovjek sve više okreće prirodi i aktivnostima koji daleko nadilaze obične pustolovine kao primjerice: sve izazoviji terenski biciklizam, paragliding, zmajarstvo, speleologija, zahtjevne pustolovne utrke, sportsko penjanje, pa i nezahtjevno planinarenje, ali i svijest koja se rađa u nama nakon dugogodišnjeg potucanja po brdima, zaista su okolnosti koje su potrebne da se ta ideja i ostvar(1-42).

U čestim razgovorima s prijateljima, alpinistima i speleolozima Mladen Nikšić je razmišljao o stvaranju GSS-a u Istri, slušao mišljenja i sugestije. Ideja se povoljno razvijala i dobivala realne izgleda za uspjeh. Kulminacija je dosegnuta nakon dramatične akcije spašavanja češke padaobranske letačice/paraglajderice koja se zaplela u dalekovod u dolini Mirne. Spašavanje su izvele Stanice iz Splita i Rijeke (5, 12, 29).

Podržan entuzijazmom, u siječnju 2001. godine u Zagrebu, Nikšić se sastao s tadašnjem pročelnikom GSS-a Hrvatske dr.Borislavom Alerajem i izložio mu našu inicijativu. Konačno ideja je postala stvarnost, 23 - 24. ožujka 2001. godine održan je prvi radni seminar GSS-a u Istri, i to na Žbevnici iznad Buzeta. Tada je dr.Aleraj uz pomoć tri instruktora gorskog spašavanja održao niz predavanja uz praktične vježbe, te se uvjerio u sposobnost i potrebne preduvjete za osnutak istarske Stanice Gorske službe spašavanja. Dodjeljen nam je naziv: GSS Stanica u osnivanju, za sjedište službe određena je Pula, a vodstvo do osamostaljivanja povjereno je doajenu spašavanja u Hrvatskoj Antunu Filipčiću, instrukturu gorskog spašavanja. Pomoć i potpora povjerena je GSS Stanici Rijeka.

Ubrzo zatim GSS Stanica Pula registrirana je kao dobrovoljna, posebno ustrojena stručna udruga građana, osnovana za spašavanje i pružanje prve pomoći unesrećenima na nepristupačnim i teško prohodnim terenima, na području udaljenom od prometnica, u svim vremenskim uvjetima, prvenstveno u planinama i speleološkim objektima, te za preventivu nesreća.

Slika 1. Vježba spašavanja pulske stanice HGSS-a iz jame. Foto M. Nikšić.

Danas nakon pet godina rada, GSS Stanica Pula je potpuno samostalna i ravnopravna članica Hrvatske gorske službe spašavanja, ima 15 članova, od kojih su dva liječnika, i to: jednog instruktora gorskog spašavanja, dva gorska spašavatelja, devet pripravnika i tri suradnika. Redovitim vježbama uvježbava timski rad i usavršava se u spašavanju i pružanju prve pomoći u svim terenskim i vremenskim uvjetima. Bavi se i preventivnim radom: edukacijom planinara u pravilnom kretanju i boravku u planinama, alpinističkim i speleološkim školama, sanitetskim osiguranjem prilikom raznih manifestacija na planinskom području, te pregledom i procijenom stanja planinarskih puteva i staza (5, 9, 16, 17, 23, 24, 26, 31, 33, 34, 35, 40, 41, 42).

Nabava dovoljne količine specijalističke opreme za spašavanje i financijskih sredstava za školovanje, i dalje predstavlja najveći napor, dok kvaliteta izvođenja vještina i tehnika spašavanja nikad ne dolazi u pitanje jer svojim motivom i uvjerenjima, činimo sve kako bi ublažili sada još nedovoljnu opremljenost tehničkim sredstvima. Do sada smo izveli ukupno trinaest akcija spašavanja, dvadeset sanitetskih osiguranja, dvije ekološke akcije, dvije pokazne vježbu u urbanoj sredini, 29 redovnih vježbi i održali 52 sastanaka.

U sustav obavještajnih točaka GSS Stanice Pula ušle su četiri lokacije, i to: Planinarski dom na Koritima, Pl.dom pod Žbevnicom, Dom na Skitači i Paragljajderski centar na Raspadalici. Te točke redovito su opskrbljivane sanitetskim i ostalim materijalom, a dežurni u tim objektima upoznati su s procedurom pozivanja Gorske službe spašavanja u slučaju nesreće.

Tokom ovih pet godina razvili smo dobru suradnju s Centrom za obavješćivanje, Općom bolnicom u Puli, Hitnom medicinskom službom, Crvenim križem Istarske županije, Vatrogasnim postrojbama, MUP-om i Helikopterskom bazom MORH-a u Puli.

S obzirom na osobne obaveze i mogućnosti, sedam pripravnika školuje se pohađanjem državnih tečajeva spašavanja, dok su dva člana stekla uvjete za polaganje ispita za gorskog spašavatelja.

Steći naslov gorskog spašavatelja vrlo je teško i potrebna su mnoga odricanja. Osoba koja to želi postati mora imati osobite ljudske kvalitete, mora biti potpuno uključena u planinarstvo, alpinizam i speleologiju, te mora imati solidno znanje u terenskom skijanju. Nakon što je prihvaćena u službu, osoba u svojstvu pripravnika stažira u pravilu dvije godine, te u tom razdoblju pohađa visoko stručne tečajeve spašavanja u svim terenskim i atmosferskim uvjetima. Tečajeve organizira Komisija za tehniku spašavanja i školovanje kadrova HGSS-a, a izvode ih njeni instruktori. Zbog opsežnoga gradiva i velikih zahtjeva stručno znanje se prenosi na ljetnom, zimskom, speleološkom i helikopterskom tečaju spašavanja (7, 8, 29, 35, 36). Tečajevima pristupaju pripravnici iz svih GSS Stanica u Hrvatskoj. Tu ih se uči vještina spašavanja i pružanja prve pomoći u najekstremnijim uvjetima. U tim prilikama pripravnike se uči kako je samostalno odlučivanje, spašavanje i odricanje za drugog stvarno njihov planinarski poziv. Nakon uspješnog školovanja slijedi cijelodnevni ispit za naslov gorskog spašavatelja. Održava se pred Ispitnom komisijom HGSS-a. Stručno znanje ispituju instruktori gorskog spašavanja, a prvu pomoć ispituje liječnik.

Takva se tradicija neprekinuto njeguje od 1950. godine, kada je Gorska služba spašavanja osnovana

od grupe entuzijasta. Danas je to jedinstvena služba sastavljena od 14. stanica raspoređenih prema područnom načelu u gradovima u podnožju većih planinskih skupina, a svi njeni članovi rade dobrovoljno i bez ikakve naknade, isključivo volonterski, iz samo jednog razloga: ljubavi prema ljudima i prirodi. Gorska služba spašavanja Hrvatske aktivna je članica međunarodne asocijacije spašavanja IKAR - CISA.

Inicijativom Vlade RH započela je reorganizacija ustroja službi zaštite i spašavanja, te uvođenjem jedinstvenog centra upravljanja (112) za sve vrste urgentnih situacija, Gorsku službu spašavanja Hrvatske očekuje zasluženno mjesto u društvu.

Dakle, Gorska služba spašavanja (GSS) je vrlo važan i najplemenitiji dio planinarstva. Čine je nesebični, vrhunski planinari i alpinisti koji pomažu unesrećenim i bolesnim ljudima u predjelima gdje medicinska služba ne može doprijeti. U nekim je zemljama svijeta služba profesionalna (SAD).

Slika 2. Vježba državne organizacije HGSS-a, Paklenica svibanj 2005. Način spašavanja unesrećenog iz stijene. Foto. M. Nikšić.

Kod nas i danas HGSS, postoji kao dobrovoljna organizacija. Namjena je službe potraga za nestalima i izvlačenje unesrećenih iz predjela gdje samo iskusan planinar i alpinist mogu doprijeti (stijene, bespuća, lavinozni tereni). Suvremeni GSS koristi helikoptere za spašavanje (>evakuacija unesrećenoga). Dakako, samo u uvjetima dobre vidljivosti i normalnih atmosferskih prilika (29, 42).

GSS je gotovo svuda u svijetu organiziran u stanice GSS-a. Planinar treba znati osnove podatke o stanicama, obavještajnim točkama, načinu obavještavanja te sobom uvijek imati zapisani broj centralne obavještajne službe GSS-a. Ili nazvati policiju ili Centar za obavješćivanje. Planinar mora znati kako će dozvati pomoć GSS-a npr. zvučnim signalom šest istih zvučnih signala u minuti. Ili svjetlosnih signala zrcalom, svjetlom svjetiljke, a idealno je signalnim raketama. Ukoliko koristite rakete, naučite napamet kodeks internacionalnih signala. Odgovor GSS-a ili drugoga planinara koji je čuo ili vidio signale jest svjetlosni ili zvučni odgovor tri puta u minuti (31, 34).

Danas je revoluciju u komunikaciji donio mobitel. Korisno ga je imati sobom u planini. Pozivi za pomoć su besplatni, a uobičajeni pozivni broj je 112. Onaj koji traži pomoć, dužan je postupiti na sljedeći način:

- Predstaviti se
- Označiti mjesto nesreće, a po potrebi poći sa spašavateljima do mjesta nesreće
- Barem približno reći vrijeme nesreće
- Opisati ozljede, dati podatke o broju unesrećenih, moguće i broju poginulih
- Po potrebi dati podatke o vremenu, temperaturi zraka, opasnostima na terenu (npr. prijetnja od lavina)

Sasvim je jasno svakom normalnom čovjeku da kod kuće kaže svojim; Idem u kino, ili u dućan. Idem sutra na put u Split. Začuđuje koliki broj planinara, turista i izletnika odu u planinu ne obaviještivši nikoga! Ili pak pođu sami. Zašto postoje domari u planinarskim kućama, zašto postoje upisne knjige? Zašto hodati sam po bespućima? Stotine zašto, bez pravoga odgovora. Kućni odgoj? Nedostatak školovanja u planinarskoj organizaciji i društvima? Ili pak ono naše vječno »Lako ćemo!«. Što reći za one bez ikakve tjelesne pripreme u brdima, bez osnovnog znanja. Na kraju, ponegdje u svijetu usluge GSS-a morat ćete platiti. Raspitajte se u lokalnim planinarskim društvima ili stanicama GSS-a prije odlaska u planinske predjele. Na kraju, nemojte zlorabiti te divne ljude zbog sitnice.

LITERATURA

1. Aleraj B. Medicinski izvještaj Hrvatske alpinističke ekspedicije u Ande. Liječ. Vjesn. 1976; 98:

566-70.

2. Aleraj B. Hrvatski ekspedicionizam. Naše planine. 1976; 1-2: 27-9.
3. Aleraj B. Visinski plućni edem. Liječ. Vjesn. 1976; 98: 593-6.
4. Aleraj B. Medicinski izvještaj himalajske skijaške ekspedicije Zagreb-Kang Guru, Nepal 1982. Liječ. Vjesn. 1985;107;522.5.
5. Berghold F. Austrian and German courses for Mountain Medicine. UIAA.1999; 3: 12-14.
6. Berljak D. Himalajske ekspedicije nisu samo penjanje. Hrvatski planinar. 1995; 12: 340-6.
7. Berljak D. 8872 metra. Hrvatski planinar. 1997; 7-8: 216-8.
8. Garašić M. Neke metode spašavanja u speleologiji. Naše planine. 1978; 5-6: 125-6.
9. Gropuzzo I. kako sam doživio visinsku bolest. Naše planine. 1960; 7-8: 164-72.
10. Hauty MG, Esrig BE, Hill JG et al. Prognostic factors in severe accidental hypothermia: Experience from the Mt. Hood tragedy. J. Trauma. 1987;27(10):1107-12.
11. Hearn ST. Mountain rescue medicine BMJ. 2000;321:7274.
12. Houston CS. High altitude illness JAMA; 236: 21935.
13. Hrvatski planinarski savez. Pravilnik Gorske Službe Spašavanja hrvatskog planinarskog saveza. 1992.
14. Lischke V, Byhahn O, Westphal K et al. Mountaineering accidents in the European Alps: have the numbers increased? Wilderness Envir. Med. 2001;12(2):74-80
15. Marković D. Visinska bolest. Priroda 3, 4, 5:1992, 40-2.
16. Marković D. Visinska bolest i turizam. U. Capar M, Murr G, Popić G. Priručnik turističke medicine. Pula: Znanstvena jedinica, 1993, 304-5.
17. Marković D. Liječnički izvještaj ekspedicije »Everest 97«. Hrvatski planinar 1997; 7/8: 201-202.
18. Marković D. Izvješće o zdravstvenim poremećajima članova ekspedicije Shisha Pangma 1998., Hrvatski planinar 1998; 11/12: 310-1
19. Mihelič T, Škarja T. Hoja in plezanje v gorah 2 izdanje. Ljubljana: PZ PZS, 1974.
20. Milledge JS. People with pre-existing conditions going to the mountains. UIAA. 1999; 3: 17-18.
21. Montgomery AB, Mills J, Luce JM. Incidence of Acute Mountain Sickness at intermediate altitude JAMA; 1989; 261(5):732-36.
22. Peters P. Practical aspects in Mountain Medicine education. Wilderness Envir. Med. 2000; 11(4):262-8.
23. Peters P. Recent Developments in Mountain Medicine education. UIAA. 1999; 3: 8-10
24. Poljak Ž. Psihičke promjene u planini. Naše planine. 1974; 3-4: 67-8.
25. Poljak Ž. Planinska medicina. Liječnički vjesnik 98; 613, 1976.
26. Poljak Ž. Test iz planinske medicine. Naše planine. 1977; 5-6: 175-80.
27. Poljak Ž. Planinariti na zdrav način. Hrvatski planinar. 2001; 7-8: 223-226.
28. Prizmić V. Uputstvo za upotrebu helikoptera u Gorskoj službi spašavanja. Split: GSS Hrvatske, 2000.
29. Richalet JP. The scientific observation on the Mont Blanc. High. Alt. Med. Biol. 2001; 2(1): 57-68.
30. Smerke Z. Planinarstvo i alpinizam. Varaždin: PD »Ravna gora«, 1974.
31. Steele P. Medicine on Mount Everest 1971. Lancet 1971; 2: 32-9.
32. Strojini T. Planinarstvo-životna i kulturna potreba čovjeka. Naše planine. 1976; 9-10: 225-32.
33. Svetik P. Varnost na visokogorskih turah. Planinski vestnik 1996; 4: 154-5.
34. Šegula P. Nevarnosti v gorah. Ljubljana: PZ PZS, 1978.
35. Šegula P. Nevarni plazovi, ki jih ne poznamo. Planinski vestnik. 1990; 5: 210-2.
36. Šegula P. Nepremišljenost najpogostejše potruje nesreči. Planinski vestnik. 1995; 2: 67-70.
37. Šegula P. Plazovi v zimi 1995-1996. Planinski vestnik. 1997; 2: 60-2.
38. Tekavčić I. Zdravstveno poročilo III. jugoslavenske ekspedicije u Ande. Planinski Vestnik. 1976; 2: 66-7.
39. Van Tilburg C. In area and backcountry snowboarding:medical and safety aspects. Wilderness Environ. Med. 2000; 11(2):102-8.
40. Ward MP, Milledge JS, West JB. High altitude Medicine and Physiology II izd. London: Chapman&Hall, 1995.
41. Wilkerson JA. Medicine for mountaineering. Seattle: The Mountaineers, 1992.
42. Zink AR. Guida medica per l'alpinista. Bologna, Grafica Ragno. 1988

Adresa za dopisivanje:

dr. Dubravko Marković
Opća bolnica Pula
Aldo Negri 6, 52 210 Pula

Tel/fax 052 376 200
E-mail dumarkov@inet.hr